

Sugerowane cytowanie:

Laurisz, N., Pacut, A. (2019). Wprowadzenie: Innowacje społeczne – teoria, praktyka, wyzwania. W: N. Laurisz, A. Pacut (red.). *Ekonomia Społeczna. Innowacyjność społeczna w Polsce* (s. 7–10). Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie. <https://doi.org/10.15678/ES.2019.2.01>

Wprowadzenie: Innowacje społeczne – teoria, praktyka, wyzwania

Od ponad dwóch dekad innowacje społeczne budzą zainteresowanie środowiska akademickiego, decydentów publicznych, jak i praktyków, choć sam termin pojawił się w literaturze znacznie wcześniej (Edwards-Schachter i Wallace, 2017; Ayob i in., 2016). Mimo iż nie został on dotychczas precyzyjnie zdefiniowany, to stał się popularnym hasłem, zwrotem (*buzzword*) (Pol i Ville, 2009). Za jego pomocą opisuje się nowatorskie, wielopłaszczyznowe działania w sektorze komercyjnym, społecznym, publicznym podejmowane w celu wywołania zmiany społecznej (Le Ber i Branzei, 2010; Edwards-Schachter i Wallace, 2017), zwiększania zdolności obywateli, społeczeństw, różnych grup interesariuszy do działania, wprowadzenia zmian lub/i wywierania wpływu na środowisko (Segarra-Oña i in., 2017). Zmiany te służą zaspokojeniu ludzkich potrzeb i celów lub rozwiązaniu istotnego społecznie problemu (van der Have i Rubalcaba, 2016; Cajaiba-Santana, 2014).

Badania bibliometryczne poświęcone innowacjom społecznym ukazują wieloaspektowość pojęcia oraz jego ewolucję w czasie (Edwards-Schachter i Wallace, 2017; Ayob i in., 2016). Uogólniając termin ten oznacza innowacje biorące udział w procesie zmiany społecznej (Edwards-Schachter i Wallace, 2017; Cajaiba-Santana, 2014). Definicje funkcjonujące w literaturze akcentują cechy odróżniające je od innowacji komercyjnych (Pol i Ville, 2009; Phillips i in., 2014), ich cele (Mulgan, 2012), zaangażowanych w nie interesariuszy (Segarra-Ona i in., 2017), rodzaj generowanych wartości i wyników (Păunescu, 2014; Wyman, 2016), relacje między systemami społecznymi i technologicznymi (Misuraca i Pasi, 2019) oraz sam proces, przebieg innowacji (Oeij i in., 2019; Murray i in., 2010).

Innowacje społeczne są stosunkowo młodym obszarem badań, który aspiruje do uznania go za nową dziedzinę wiedzy. Jako obszar badawczy charakteryzuje się niejednoznacznością pojęciową i rozbieżnością w definiowaniu zjawiska, co hamuje kumulację wiedzy i rozwój badań (van der Haven i Rubalcaba, 2016). Tematyka ta jest podejmowana w uznanych na świecie czasopismach z różnych dziedzin (*The Entrepreneurship Theory and Practice*, *The Journal of Business Research*, *The Urban Studies*, *The Journal of Business Ethics*), jak też omawiana w wydawnictwach stosunkowo nowych lub/i branżowych (np. *The Journal of Social Entrepreneurship*, *The Stanford Social Innovation Review*).

Badacze identyfikują odmienne podejścia, wymiary, perspektywy, ramy teoretyczne do opisywania i wyjaśniania innowacji społecznych. W literaturze wyróżnia się dwie szkoły (podejścia) do innowacji społecznych: normatywne i użytkowe (Ayobe i in., 2016) oraz trzy wymiary zjawiska: zaspokajanie potrzeb ludzkich, zmiany w relacjach społecznych oraz *empowerment*

w postaci zwiększania zdolności społeczno-politycznych jednostek i społeczności oraz ich dostępu do zasobów (Moulaert i in., 2005). Ponadto identyfikuje się różne ramy teoretyczne, które pozwalają lepiej zrozumieć i opisać istotę, przesłanki, przebieg oraz rezultaty innowacji społecznych. Główne perspektywy wykorzystywane do poznania innowacji społecznych to: przedsiębiorczość społeczna (*social entrepreneurship*), zmiana społeczna (*social change*), tworzenie wartości społecznej (*social value creation*), rozwój terytorialny (*territorial development*), psychologia społeczności (*community psychology*), ekonomia dobrobytu (*welfare economics*), teorie instytucjonalne (*institutional theory*), teoria strukturalizacji (*structuration theory*), badania nad kreatywnością (*creativity research*), wyzwania społeczne i socjalne (*social and societal challenges*) (van der Haven i Rubalcaba, 2016), teorie instytucjonalne (Logue, 2019).

Badaniu innowacji społecznych towarzyszy dynamiczny rozwój i testowanie tego typu inicjatyw w praktyce w różnych częściach świata (Mollinger-Sahba i in., 2020; Misuraca i Pasi, 2019; Cui i in., 2017) przez instytucje publiczne, biznes, jak i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, ośrodki naukowe, jak też ich sieci i partnerstwa (Edwards-Schachter i Wallace, 2017). Tego typu aktywność jest promowana przez różnorodne centra i organizacje, które w sposób finansowy i niefinansowy wspierają ich powstawanie i aktywność, jak też funkcjonowanie inkubatorów, akceleratorów społecznych i innych platform i sieci umożliwiających ich działalność (Edwards-Schachter i Wallace, 2017).

Przyczyn szybkiego rozwoju innowacji społecznych na świecie upatruje się w ich potencjale do rozwiązywania różnorodnych i rozległych problemów społecznych (np. nierówności, wykluczenia społecznego, zmian klimatycznych) (Murray i in., 2010), a równocześnie niedobrze ich finansowania ze środków publicznych. Tym samym wykorzystuje się ich szczególne kompetencje, które przyczyniają się do poprawy spójności oraz rozwoju społeczno-gospodarczego, ochrony i zaspakajania potrzeb obywatelskich oraz modernizacji usług publicznych (Misuraca i Pasi, 2019; Ayob i in., 2016). W Europie innowacje społeczne wykorzystuje się jako niezbędny element przeprojektowania systemów opieki społecznej (Misuraca i Pasi, 2019) w celu stworzenie inteligentnej, zrównoważonej i sprzyjającej włączeniu społecznemu gospodarki (European Commission, 2013). Innowacje społeczne są obecne w wielu programach politycznych i projektach Komisji Europejskiej. Są one wykorzystywane w szczególności do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, pobudzania przedsiębiorczości oraz przedsiębiorczości społecznej, promocji zatrudnienia, poprawy dobrostanu osób starszych (European Commission, 2013).

W nawiązaniu do dotychczasowych ustaleń przyjęto, iż innowacje społeczne odnoszą się do procesu zmian społecznych, zrównoważonego rozwoju i sektora usług (Edwards-Schachter i Wallace, 2017). W takim kontekście zostały omówione w niniejszym tomie polskie doświadczenia w obszarze innowacji społecznych. Punkt wyjścia stanowi rozdział Darii Murawskiej, w którym autorka opisuje zagadnienie innowacji społecznych z perspektywy zaangażowania interesariuszy w proces ich projektowania i wdrożenia. W części analitycznej rozdziału autorka przeprowadziła mapowanie struktury interesariuszy w kontekście ich zaangażowania w proces tworzenia innowacji. W swoim wywodzie autorka prezentuje działanie interesariuszy jako jeden z kluczowych elementów dla rozwoju innowacji społecznych.

Rozdział Wojciecha Goleńskiego stanowi w swoim zamyśle przyczynek do krytyki innowacyjności społecznej. W ten sposób autor proponuje czytelnikom krytyczne spojrzenie na aktualnie realizowaną politykę publiczną nakierowaną na podmioty i działania społeczne, jak również na działalność trzeciego sektora. W ten sposób autor próbuje unaocznic nieadekwatność określenia „innowacyjność” stosowanego w przypadku działań społecznych i próbuje

wykazać, że wdrażane rozwiązania nie są innowacyjne, a innowacyjność społeczna powinna być przez nas inaczej postrzegana.

Marcin Banaszek w rozdziale omawiającym gospodarkę współdzielenia w kontekście rozwoju zrównoważonego prezentuje wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców miast, gdzie, jak to podkreśla autor, wpływ ekonomii współdzielenia jest najbardziej widoczny. Autor koncentruje się na rosnącym wpływie sharing economy na codzienne życie mieszkańców miast i prezentuje argumenty potwierdzające jej silne oddziaływanie na zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy.

W swoim rozdziale Dorota Koptiew i Bogusława Puzio-Waławik proponują nowe spojrzenie na spółdzielnię socjalną. Według autorek spółdzielnia socjalna to znakomity przykład instytucjonalnego innowatora społecznego, jest to szczególnie widoczne w obszarze reintegracji społecznej. Ta forma działalności posiada cechy oraz potencjał mogący stać się kołem zamachowym dla rozwoju innowacji społecznych, jednak, co pokazują autorki, konieczne jest przezwycięzenie kluczowych barier, które hamują rozwój ich działalności w Polsce.

Rozdział Moniki Wilk i Michała Żabińskiego koncentruje się na technologiach mobilnych i ich roli jako narzędzi wsparcia dla innowacji społecznych. Przedmiotem analizy stał się „Małopolski Tele-Anioł” narzędzie mobilne wykorzystywane w obszarze usług teleopiekuńczych dla seniorów. Autorzy poddają analizie sposób rozwoju nowej technologii oraz zakres jej zastosowania. W kolejnym kroku prezentują katalog atrybutów, które powodują, iż technologie mobilne mają swój znaczący udział w rozwoju gospodarki elektronicznej i pełnią ważną rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Maryla Giemza w swoim rozdziale rozpatruje przyczyny oraz skutki wdrażania narzędzi CSR w kontekście zarządzania przedsiębiorstwem. Autorka odchodzi od tradycyjnej analizy przedsiębiorstwa i jego działalności proponując podejście holistyczne, które poza analizą ekonomiczną obejmuje swoim zakresem m.in. analizę interesariuszy. Autorka zauważa, że zróżnicowanym motywacjom stojącym za wdrażaniem narzędzi CSR stoją konkretne korzyści, które można zauważyć zarówno w kontekście działalności przedsiębiorstwa jak i jego wyceny.

Monografia, którą oddajemy w Państwa ręce to zbiór rozważań i analiz, które problematykę innowacji społecznych podejmują w węższej, pogłębionej perspektywie, koncentrując się na konkretnych rozwiązaniach, narzędziach, formach prawnych czy osobach lub podmiotach zaangażowanych w proces powstawania innowacji.

Norbert Laurisz, Agnieszka Pacut
Redaktorzy

Literatura

- Ayob, N., Teasdale, S., Fagan, K. (2016). How social innovation “Came to Be”: Tracing the evolution of a contested concept. *Journal of Social Policy*, 45(4), 635–653. <https://doi.org/10.1017/S004727941600009X>
- Cajaiba-Santana, G. (2014). Social innovation: Moving the field forward. A conceptual framework. *Technological Forecasting & Social Change*, 82, 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2013.05.008>
- Cui, M., Pan, S. L., Newell, S., Cui, L. (2017). Strategy, resource orchestration and ecommerce enabled social innovation in Rural China. *The Journal of Strategic Information Systems*, 26(1), 3–21. <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2016.10.001>
- Edwards-Schachter, M., Wallace, M. L. (2017). ‘Shaken, but not stirred’: Sixty years of defining social innovation. *Technological Forecasting and Social Change*, 119(4), 64–79. <http://dx.doi.org/10.1016/j.techfore.2017.03.012>
- European Commission (2013). *Guide to social innovation. Regional and Urban Policy*. Pobrane z: https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/84453/Guide_to_Social_Innovation.pdf (dostęp: 30.11.2019).

- Le Ber, M. J., Branzei, O. (2010). (Re)forming strategic cross-sector partnerships. Relational processes of social innovation. *Business & Society*, 49(1), 140–172. <https://doi.org/10.1177/0007650309345457>
- Logue, D. (2019). *Theories of social innovation*. Sydney: Edward Elgar.
- Misuraca, G., Pasi, G. (2019). Landscaping digital social innovation in the EU: Structuring the evidence and nurturing the science and policy debate towards a renewed agenda for social change. *Government Information Quarterly*, 36(3), 592–600. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.02.004>
- Moulaert, F., Martinelli, F., Swyngedouw, E., Gonzalez, S. (2005). Towards Alternative Model(s) of Local Innovation. *Urban Studies*, 42(11), 1969–1990. <https://doi.org/10.1080/00420980500279893>
- Mulgan, G. (2012). Social innovation theories: can theory catch up with practice. W: H.-W. Franz, J. Hochgerner, J. Howaldt (red.). *Challenge social innovation: potentials for business, social entrepreneurship, welfare and civil society* (s. 19–42). Heidelberg – New York: Springer.
- Murray, R., Caulier-Grice, J., Mulgan, G. (2010). *The Open Book of Social Innovation*. London: Nesta.
- Păunescu, C. (2014). Current trends in social innovation research: Social capital, corporate social responsibility, impact measurement. *Management and Marketing. Challenges for the Knowledge Society*, 9(2), 105–118.
- Phillips, W., Lee, H., Ghobadian, A., O'Regan, N., James, P. (2014). Social innovation and social entrepreneurship: A systematic review. *Group and Organization Management*, 40(3), 428–461. <https://doi.org/10.1177/1059601114560063>
- Pol, E., Ville, S. (2009). Socialinnovation: Buzz word or enduring term? *The Journal of Socio-Economics*, 38(6), 878–885.
- Segarra-Oña, M., Peiró-Signes, A., Albors-Garrigós, J., Miguel-Molina, B.D. (2017). Testing the social innovation construct: Anempirical approach to align socially oriented objectives, stakeholder engagement, and environmental sustainability. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 24(1), 15–27.
- Van der Have, R. P., Rubalcaba, L. (2016). Social innovation research: An emerging area of innovation studies? *Research Policy*, 45(9), 1923–1935. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2016.06.010>
- Wyman, O. (2016). *Social innovation – a guide to achieving corporate and societal value*. Cologne-Geneva: World Economic Forum. Pobrane z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Social_Innovation_Guide.pdf (dostęp: 30.11.2019).

Informacje o autorach

Norbert Laurisz

ORCID: 0000-0003-2079-1041
Katedra Zarządzania Organizacjami Publicznymi
Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków
e-mail: norbert.laurisz@uek.krakow.pl

Agnieszka Pacut

ORCID: 0000-0002-3616-8820
Katedra Zarządzania Organizacjami Publicznymi
Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków
e-mail: agnieszka.pacut@uek.krakow.pl

Prawa autorskie i licencja / Copyright and License

Publikacja na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa –
Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-ND 4.0)
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed/pl>

This work is published under the terms of the Creative Commons
Attribution – NoDerivatives International (CC BY-ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Wydane przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

Małopolska Szkoła Administracji Publicznej

Published by Cracow University of Economics – Krakow, Poland.

Małopolska School of Public Administration of the Cracow University of Economics